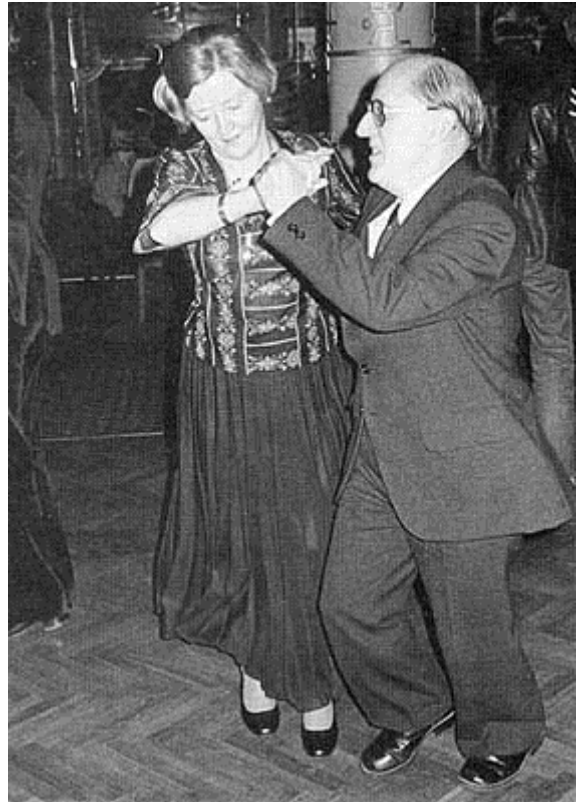

Vuosi 1972 merkitsi fyysisessä mielessä käännekohtaa orkesterin toiminnassa. Kaupunki kunnosti orkesteria varten Kotkankallion väestönsuojan tiloja. Näin soittajat saivat käyttöönsä aikaisempaan nähden peräti ruhtinaallisen residenssin: neljä harjoitussalia, kahdeksan yksityistä huonetta sekä studion tarkkuustyötä varten. Nyt ammattilaistuminen ja uusien tilojen mahdollistamat kunnan työpäivät kantoivat hedelmää. Soittotaito parantui ja ohjelma monipuolistui.

Vuonna 1974 orkesteri piti peräti kymmenen sinfoniakonserttia. Maakunnassa vierailtiin niin tiuhaan, että vuosikymmenen alkaessa vierailukohteita oli jo 12. Ryhdyttiin tekemään myös kunnille valmiita ohjelmaehdotuksia, niin että vierailtava paikkakunta saattoi valita, halusiko kamarimusiikki-, kirkko-, sinfonia- vai viihdekonsertin. Hyvän menestyksen saaneita koululaiskonsertteja pidettiin edelleen, vuonna 1972 laskettiin kaikkiaan 12 000 lapsen ja nuoren saaneen orkesterin kautta tuntumaa klassisen musiikin ihmemaailmaan. Paitsi lapsille, orkesteri esiintyi myös niille, jotka syystä tai toisesta olivat kykenemättömiä saapumaan konsertteihin. Musiikin iloa saivat muun muassa niin Tarinaharjun ja Harjamäen sairaaloiden potilaat kuin Kuopion lääninvankilankin asukit. Niinpä esimerkiksi vuonna 1972 orkesterin soittoa sai kuulla kokonaista 35 000 musiikinnälkäistä sielua.

1.1.1976 Kuopion orkesteri kunnallistettiin ja siitä tuli

Kuopion kaupunginorkesteri. Itse orkesterin työhön asia ei juurikaan vaikuttanut, vaan merkitys oli lähinnä henkinen. Orkesteri oli näin saavuttanut merkittävän virstanpylvään saatuaan kaupungin taide-elämässä institutionaalisen aseman. Tällainen kehityssuuntaus ei Kuopiossa ole ollut suinkaan ainutlaatuinen, vaan koski kaikkia maamme orkestereita. Radion sinfoniaorkesterin historiikin kirjoittanut Kai Maasalo toteaa, että 1960- ja 1970-luvuilla peräti 11 orkesteria kunnallistettiin ja sillä oli merkittävä vaikutus maamme orkesterikulttuuriin.

Musiikkia jokaiseen makuun

Paitsi perinteisen klassisen musiikin kantaohjelmiston - wieniläisklassisen ja romantiikan ajan musiikin lisäksi Kuopiossa kuultiin yhä enemmän myös uudempaa musiikkia. Aika alkoi olla siihen kypsä. Vuonna 1974 orkesteri esitti muun muassa Einojuhani Rautavaaran Cantus arcticuksen. Myös Aulis Sallisen ja Joonas Kokkosen musiikkia soitettiin. Kuopiolaistekoisiaakin säveliä kuultiin. Vuonna 1973 kantaesitettiin Herbert Lindholmin, silloisen musiikkiopiston huilunsoitonopettajan säveltämä sonaatti klarinetille, huilulle ja pianolle. Samana vuonna kuultiin myös kuopiolaiseen musiikkielämään merkittävän monivuotisen jalanjäljen jättäneen musiikinopettajan ja urkurin Sakari Monosen sävellyskonsertti, jossa kuultiin esimerkiksi Elegia jousiorkesterille, kaupunginkirjaston 100-vuotisjuhlaan sävelletty Perspectives. Kaksinkertaista kuopiolaistyötä edusti puolestaan laulusarja Souvenirs, wieniläinen matkapäiväkirja, jonka Mononen sävelsi Elina Karjalaisen runoihin.

Kirkossa kuultiin sitten hieman vanhempaa musiikkia, useinkin Bachia. Esimerkiksi sellaiset länsimaisen musiikin täällä nykyäänkin harvoin kuullut helmet kuin Bachin urkukonsertot D-duurija d-molli esitettiin tuomiokirkon urkurin Paavo Sointeen toimesta vuonna 1970. Tämä tapahtui Suomessa tietävästi ensimmäistä kertaa, sillä Soinne oli tutustunut alkuperäisnuotteihin Saksassa ja sai sieltä idean näitten teosten tarjoamiseen kuopiolaisille

kuulijoille. 1960-luvulla alkanut pääsiäismusiikkiperinne Bachin Ristin varjossa kantaatin muodossa katkesi vuonna 1972, jolloin kuultiin Bachin suurteos Matteus-passio Kotkan kantaattikuoron ja Kuopion orkesterin esittäminä. Palmusunnuntaina 1974 nähtiin sellainen kuopiolaisvoimannäyte kuin Mozartin Requiem. Kuopion orkesterin kanssa esiintyi 70-henkinen kuoro, joka koostui pääasiassa Kallan kuorosta ja musiikkiopiston kirkkomusiikkiosaston kamarikuorosta. Solisteina esiintyivät Ritva Auvinen, Leena Kiilunen, Kalevi Koskinen ja Kalevi Lahtinen. Konsertin johti Lauri Siimes ja urkurina toimi Erkki Tuppurainen.

Oratoriokuoron ensimmäisiä produktioita oli lokakuussa 1978 esitetty Beethovenin C-duurimessu. Seuraavana palmusunnuntaina tuomiokirkossa kuultiin Händelin Messias, jonka solisteina lauloivat mm. Ritva Auvinen ja Matti Lehtinen. Kuorona toimi Tampereen Händel-kuoro. Saman vuoden joulukonsertti, joka niin ikään pidettiin tuomiokirkossa enteili tulossa olevan vuosikymmenen uutta perinnettä: ohjelmassa nimittäin oli osia Bachin Jouluoratoriosta. Solisteina esimerkiksi Aili Purtonen ja Pertti Rusanen, jotka sittemmin tulivat kuopiolaisille Jouluoratorioissa tuttuakin tutummaksi. Todellista kirkkojen ekumeniaa puolestaan edusti kaupunginorkesterin esiintyminen ortodoksisen kirkkokunnan itsenäistymisen 60-vuotisjuhlassa 1978, missä ohjelmassa oli mm. Bach-Gounodin: Ave Maria.

Se kaupunkilainen, joka halusi kuulla muutakin kuin perinteistä klassista musiikkia, saattoi mennä kuuntelemaan vaikkapa vuonna 1977 järjestettyä viihdekonserttia, jonka johtajana oli Matti Bergström. Muina esiintyjinä Pirjo Bergström (laulu ja piano) ja todellinen yllätysnimi Jorma Uotinen, joka esitti lausuntaa! Wieniläiskonsertteja pidettiin myös ja mikäli mieli panna jalalla koreasti hyvän musiikin tahdissa, oli syytä panna kalenteriin merkintä 6.10.1979 ja kävellä vain kivenheiton matkan torilta Hotelli Puijonsarveen. Siellä järjestettiin konserttitanssiaiset George de Godzinskyn johdolla.

Oma lukunsa olivat esikaupunkien kouluilla järjestetyt konsertit, joita pidettiin muutamia 1970-luvun lopulla. Näin orkesteri tuli lähemmäksi yleisöään. Tällaisia esityksiä kuultiin mm. Rajalan kouluilla (mukana Rajalan puhaltajat) ja Saarijärven uudella koululla, missä orkesteria johti Esko Linnavalli ja solistina trumpettia soitti Markku Johansson. Länsi-Puijon koululla pidettiin sinfoniakonsertti ja lepposiin musiikki-iltoihin toivotti orkesteri yleisönsä Päivärannan ja Männistön kouluille.

Sinfoniakonserteista yksi erikoisimmista oli joulukuussa 1977, kun orkesteri konsertoi 60-vuotiaan Suomen kunniaksi. Ohjelmassa oli Einar Englundin pianokonsertto nro 1, jonka säveltäjä itse esitti ja myös johti konsertin. Uudempaa musiikkia kuultiin myös aiemmin samana vuonna, kun orkesteri soitti Kalevi Ahon ensimmäisen sinfonian ja Seppo Laamanen Kokkosen sellokonserton. Shostakovitshia esitettiin Työnkulmalla johtajana Lauri Siimes. Sinfoniana oli nro 12 ja Risto Kyrö tulkitsi ensimmäisen pianokonserton. Vuonna 1979 huhtikuussa orkesteria johti Eri Klaas ja solistina ollut Erkki Rautio tarjosi yleisölleen Einojuhani Rautavaaran sellokonserton.

Solistikonsertteja puolestaan pitivät pianistit Risto Lauriala ja Izumi Tateno, Aulikki ja Pertti Eerola, viulistit Ilja Gubert ja Oleg Kagan konsertoivat myös, jälkimmäisiltä kuultiin mm. Beethovenin Kreutzer-sonaatti. Epätavanomaisempaa solisti-instrumenttia kuultiin sitten lokakuussa 1977, kun Teppo Hauta-aho kontrabassoineen esiintyi pianistinaan Meri Louhos. Kamarimusiikkia kuultiin myös 10.3. samana vuonna, kun jousikvartetti, jonka muodostivat Zoja Kupina, Tapani Tuppurainen (siviiliammattiltaan kuopiolainen lääkäri), musiikkiopiston opettaja Tapio Myöhänen ja Pavel Kupin tulkitsivat Mozartin ja Shostakovitshin jousikvartetot.

Kolme oopperaa

70-luvulla Kuopiossa tuotettiin peräti kolme omaa oopperaa. Koska Taikahuilun saama positiivinen vastaanotto ja myöskin oopperan tekijöilleen tuottama ilo kannusti jatkamaan. Ensimmäisen ja toisen oopperan välillä ehti kuitenkin kulua peräti yksitoista vuotta, sillä toinen ooppera Postiljooni sai ensi-iltansa 1972. Se oli

musiikinystävään yhdistyksen, musiikkiopiston ja yhteisteatterin yhteishanke eli näitten kolmen instituution yhteistyö alkoi oopperan merkeissä jo tuolloin ja jatkuu vielä nykyäänkin paitsi että lisäksi on tullut kaupunginorkesteri omana organisaationaan. Tuo Adolf Adamin pienimuotoinen opera puffa nähtiin juuri sopivankokoiseksi kuopiolaisten resursseille.

Seuraava ooppera oli vuonna 1973 ja teoksena Carl Maria von Weberin Taika-ampuja. Pääroolissa oli yhteisteatterin näyttelijä Auli Poutiainen. Tämä ooppera ei saanut ihan niin hyvää kritiikkiä, sillä Seppo Heikinheimon mielestä Postiljooni oli onnistuneempi esitys. Taika-ampuja olisi Heikinheimon mielestä vaatinut romanttisen orkesterin ja suuremman kuoron. Kannustustakin tuli, erityisesti ensi-iltaan saapuneilta Suomen oopperaliiton edustajilta. Kuopiolaisilla oli kaikki mahdollisuudet edessään oopperan saralla. Kaupunkimme oopperan kehitystä tarkasteltaessa voidaan tehdä juuri Taika-ampujan kohdalla mielenkiintoinen havainto. Ensimmäistä kertaa esiintyy Pertti Rusasen, tuomiokirkon kanttorin, nimi pienehkössä Erakon roolissa. Tuo nimi on sittemmin tullut tutuksi lähes kaikkien myöhempien Kuopion oopperoiden baritonipäärooleissa.

Sitten seurasi kahdeksan vuoden hiljaisuus. Mutta hyvää kannattaa odottaa, sillä Verdin Nabucco, jonka ensi-ilta oli toukokuussa 1979, oli arvostelumenestys. Helsingin Sanomien Olavi Kauko toteaa, että Nabucco on paitsi näyttävä speaktaakkeli, myös taiteellisesti varsin hyvin hallittu kokonaisuus ja sellaisena juuri eräs noista uuden tason maakuntaoopperoistamme. Speaktaakkeli Nabucco oli jo kokonsakin puolesta, sillä sitä oli tekemässä yli 200 kuopiolaista. Musiikin johdosta vastasi Lauri Siimes, ohjaus oli Lasse Lindemanin ja päärooleissa olivat Pertti Rusanen, Juhani Tikka ja Seija Mikkonen ja kaikki kolme viimeistä paikallisia.

Viulukilpailut

1970-luvulla viulukilpailuja pidettiin kolmet. Vuonna 1970 kilpailun voittajakolmikko oli Seppo Tukiainen, Erkki Kantola ja Olavi Pälli. Vuoden 1973 ensimmäinen palkinto jaettiin Jouko Heikkilän ja Mikko-Ville Luolajan-Mikkolan kesken. 1970-luvun viimeinen kilpailu (1977) oli niin vaikea arvostella, että ensimmäinen palkinto jätettiin antamatta. Toisen sai Erkki Palola ja kolmannen jakoivat Manfred Gräsbeck ja Juha-Pekka Vikman. Näitten kaikkien kolmen viulukilpailun ohjelmallinen runko muistutti sangen läheisesti toisiaan. Alkuerissä kuultiin muun muassa Paganinin kapriiseja, Bachin soolopartitoja tai joku Mozartin viulukonsertoista. Kolmanteen erään päässeet onnelliset ovat saaneet vuosina 1970 ja 1973 päättää vapaavalintaisesta konsertosta, joka esitettiin pianon säestyksellä. 1977 säesti kilpailijoita ensimmäistä kertaa Kuopion kaupunginorkesteri, jolloin valinta tapahtui Beethovenin, Brahmsin, Bruchin, Mendelssohnin, Paganinin, Sibeliuksen tai Tshaikovskin konserton välillä.

Musiikkiopistolle 1970-luku oli suotuisaa aikaa. Vuonna 1972 opisto sai oikeuden aloittaa musiikkioppilaitoksen opettajia, johtajan virka muutettiin rehtori-nimikkeeksi ja uudessakin tittelissä toimi Pentti Karjalainen. 1977 tuli toinenkin nimiudistus, sillä musiikkiopistosta tuli konservatorio. Haapaniemenkadun tilat puolestaan alkoivat käydä ahtaaksi ja lisää saatiin vuokrattua liiketalosta Kauppakadulla. Vuonna 1974 perustettiin kamarikuoro Vox nova, joka on saanut laadustaan tunnustusta. Opiston orkesteri sai uutta tuulta purjeisiin 60-70 lukujen vaihteessa, kun kapellimestari Pentti Sistonen otti johdon käsiinsä. Vuosikymmenen lopulla konservatorion vaikutuspiirissä oli jo yli 600 opiskelijaa, joista 349 opiskeli musiikkikoulussa, opettajankoulutuslinjalla 50 ja kirkkomusiikkilinjalla 37. Tällaisen opiskelijamäärän opettamiseen tarvittiin luonnollisesti lisää opettajia. Monet entisistä jatkoivat uskollisina ja uutta polvea edustivat muun muassa aviopari Aulikki (viulu) ja Herbert (huilu) Lindholm sekä Hautsalon sisarusparvi viulisti Sirkka-Liisa (Antikainen), klarinetisti ja saksofonisti Martti sekä laulaja Olavi, joista muuten neljä opettaa konservatoriossa vielä nykyäänkin, vuonna 2002.

Kuoroja ja musiikkia nuorille

Monet kuopiolaiset kuorot toimivat erityisen vireästi 1970-1980 -lukujen taitteessa. Tuomiokirkon kanttori, diplomilaulaja Pertti Rusanen perusti tuomiokirkon kamarikuoron, joka varsin pian kehittyi lajissaan sointuisaksi kokoonpanoksi. Vanhoista kuoroista Puijon laulu, Mieskuoro Kuopio - Kvartetti, Kallan kuoro ja vuonna 1965 perustettu Kuopion poliisilaulajat pitivät joukolla konsertin ja siinä sai yleisö ihailta, että Montapa meitä on komiata poikaa, Kuopio - Kvartetin 1980 julkaistun ensilevyn nimeä lainatakseni.

Myös seurakuntien kuorot toimivat vireästi. Huomionarvoista on se, että esikaupunkiseurakuntien kuorot on perustettu jo ennen varsinaisen seurakunnan perustamista. Kun kaupunkiseurakunnasta ensimmäisenä erotettiin Männistön seurakunta vuonna 1963, oli kuoro perustettu jo vuonna 1949. Alavan seurakunnan (1967) kuorokin perustettiin vuonna 1958. Puijon kirkkokuoro puolestaan perustettiin 1967 eli samoihin aikoihin kuin Puijonlaakson puutarhakaupungin rakentaminen oli vilkkaimmillaan. Omaksi seurakunnakseen Puijo tuli vasta vuonna 1979.

KSTI

Erityistä painotettiin 1970-luvulla nuorison kuoromusiikkiharrastusta. Seurakunnista varsinkin tuomiokirkkoseurakunnassa ja Puijon seurakunnassa oli aktiivisesti toimivat nuorisokuorot. Nuorten Miesten Kristillisellä Yhdistyksellä oli lapsi- ja nuorisokuoro ja varsinkin 80-luvulla konservatorio kehitti nuorten ihmisten kuorotoimintaa. Oma lukunsa ovat koulujen kuorot ja orkesterit. Musiikkiluokkatoiminta alkoi ensimmäisenä Haapaniemen koululla vuonna 1966. 70-luvulla syntyivät Haapaniemen koulun kuoro ja puhallinorkesteri. Niin muodoin Rajalan koululle syntyi Rajalan puhaltajat ja Saarijärven koululle Pohjantien Big band. Minna Canthin koulu oli puolestaan yläasteista painottunut musiikkiin.